

Kritika / 1

A.....	4
B.....	5
C.....	6
D.....	7
E.....	8
F.....	9
G.....	10
H.....	11

A

Az ehhez hasonló művek láttán joggal tehetjük fel a kérdést: mi is voltaképp a műalkotás, illetve alkotás-e?

Az, hogy a mű nem látható, s elemi, molekuláris szinten tevődik össze, hagyján ahhoz képest, hogy egy élőlényről van szó. Megnyerő színvilágával rámutat a Földön élő létformák szükségletére. Egyszerű, mint egy atomokból összeálló molekula, mégis kifejezi a társadalmi problémákat, s egyáltalán: utal az emberi világra. Az alkotó korábbi munkáihoz képest ez a mű egészen kiemelkedő jelentőséggel bír, ugyanis itt látható tisztán, hogy a művész életműve vége felé közeledve eljut a végső redukcióhoz.

A mű egyfajta fordított *tabula rasa*, melyben létrejön egy konklúzió a megtisztulás talányával. Azzal a mérhetetlen nihilizmussal, hogy a művész az egész kiállítóteret "üresen hagyja", s csak egy mikroszkópikus műalkotásra hívja fel a figyelmet - persze mindezt a tér közepére helyezve - , az ősrobbanás előtti állapotokat idézi. Nem is az élet létrejöttét taglalja, hanem még korábbra tekint vissza az időben, az atomok, és azok elemi összetevőinek kialakulásáig vezet gondolatban. A kiállítóterben egyedül állva a szemlélő úgy érezheti, egyedül egy ősi, emberiség előtti állapottal. A tér színtelensége, vakító fehérsége nyomot hagy a befogadóban. Könnyen elkaphat minket a kettéosztottság, a kint és bent érzése. A mű egy mikro léptékű világba kalauzol el minket a művészet megszokott galériateréből. A "részben az egész" elv mutatkozik meg ebben a műben, ahogyan mi magunk is kisebb, mégis önálló részekből tevődünk össze. Zsenialitása egyszerűségében, letisztultságában rejlik.

Egyediségével úgy tűnhet, új korszakot nyit a művészetben. Egy olyan korszakot, melyben többé nem lesz lényeges az, hogy ki és mit állít ki a közönség elé, pusztán az értelme, a mibenléte, ami elindítja bennünk a gondolatokat. Csak erre a funkcióra összpontosítva gyökeres változások előtt áll az egész mai művészet.

(L.M.)

B

Na most lettem pofán csapva de igazán! Íme: egy valami. Egy olyan valami, ami igazából semmi és mégis valaminek lennie kell. Mert hát valaminek lennie kell, ha már, mint kritikusnak kell lennem, igazából nincs mit írnom róla, és ez érezhető is lesz az írásomon.

Mindenesetre nem lehet azt mondani, hogy ugyan olyan, mint a többi. Sőt, pont, hogy különbözik, mégpedig abban, hogy ez valamiért különleges. Azonban azért annyira nem lehet mondani különlegesnek, mert ugyanilyen, illetve hasonló alkotások születnek a világban szinte naponta, más-más helyeken, de van, hogy ugyanazon a helyen többször is.

Itt a nagy kérdés: ez azért különleges, mert az ismeretlen szerző felhívja a figyelmünket: ilyen is van, csak még nem vetted észre, hogy *ez az!*, de mégis ugyanezt a művet tényleg sokan megalkották már az életük során, csak nem találták fontosnak, nem vették esetleg figyelembe, akkor ez miért is olyan fontos?

A kérdésre a válaszom: pont azért, mert ha ennek nem tulajdonítunk jelentőséget egy ilyen hétköznapi dolognak, akkor mit tartunk fontosnak? Felteszi a következő kérdést, hogy mikortól lesz nekünk bármi is **fontos** és értékes. Ez az a mű, amiben erre nem kapunk választ, ami hiányos, mivel semmiről sem szól tulajdonképpen, ezért semmire sem kapunk választ. Ami ebben a tekintetben fontos, nem is tesz fel nekünk kérdést! Úgyhogy semmire sem kell nekünk válasz, csak figyelj, hogy mi nem történik, mert ami ebben a műben nem történik, az az, ami megtörténik!

(O.Sz.)

C

Van olyan nap, amikor a Marson érzem magam. Van olyan, amikor a Föld alatt. A kedvenc helyem viszont a Nagy Bummon túl van, ahová a NASA teleszkópjai – költségvetés hiányában – már nem látnak el. A tárgyalt albumtól ellenben egy olyan pincében érzem magam, amibe beragadt egy fekete lyuk. Gyenge ahhoz, hogy beszívja Brooklyn, viszont elég erős, hogy a torzómat odarepítse Pécsről. Jöhet a kérdés: csak a torzóm? Jön a válasz: sajnos igen, mert a disznók utáni kémharc kissé langyos.

Felmerül egy másik égetően fontos kérdés: egy fekete lyuk ilyen szigorú struktúrával bír? Ez a pincelakó példány konkrétan popzenei adottságokkal rendelkezik. Olyan adottságokkal, amit egy egykarú, vak, az agyát a lábujjai között tartó plasztikai sebész applikált fel neki fejfelé. Ebből következik, hogy egy tökéletesen rádióbarát lemezzel van szó, feltéve, ha egy olyan helyen élnénk, ahol a ZZ Topot három zöld kecske alkotja, akiknek a fenekükbe ragadt a Devo öt tagja, miközben a Dark Side of the Moon-t próbálják visszafelé eljátszani. A mi világunk sajnos ennél sokkal bonyolultabb...

Nincs is igazán nagy baj azzal, ami a disznók után jön, csak egyszerűen ezek kedves kis dalok, csak kedves kis dalok. Vannak bennük jó ötletek, de összességében nem ezek miatt fogunk emlékezni erre a fekete lyukra. Jobban szeretjük a törött füleket, a komfortos lényeket, meg a tengerpartokat, amik igazából kanyonok. Ezeket tényleg lehetetlen überelni, uraim. Legközelebb talán nem fiktív feldolgozás-lemezt kellene csinálni.

(K.R.)

D

Ez a műalkotás: JÓ!

Nem annyira nagyon jó, de azért nem is gáz. Ez a tipikus "jó". A szerző szakmai felkészültsége kifogástalan, a mű stílusa egységes, tartalma emészthető. Valami azonban hiányzik belőle: nehéz megmondani, hogy mi. A legtalálóbbs megfogalmazás az, hogy a mélység hiányzik. Igen, ez a jó szó erre: ennek a műnek nincs mélysége. Sőt, a szerző többi művének sincs. Persze lehet vitatkozni azon, hogy mi az a mélység. Valamiféle érzelmi töltet? Netán tematikai komplexitás? Véleményem szerint egyik sem. A sekélyesség sajnos magára az alkotóra jellemző. Az alkotóra, aki megnyilvánulásában lehet akár konformista, akár lázadó, minden esetben langyos dolgot produkál.

Végülis a langyos nem negatív jelző. Felfoghatjuk akár arany középútnak is. Ha langyos vagyok, nem fogok megfagyni, de nem is égetem meg magam, nagy baj nem lehet belőlem. Persze itt már kibújik a szög a zsákból. Netán egyfajta gyávaságról lenne szó? Vajon kinek, vagy minek akar megfelelni az, aki nem mer középéről elmozdulni? Társadalmi normáknak? Szülői elvárásoknak? Családi tradícióknak? Pillanatnyi trendeknek? Bővíthetném a listát, de nincs értelme. Sokkal érdekesebb az a jelenség, hogy ezeket a "jó" műveket létrehozó művészek gyakran egészen könnyedén jutnak a szakma csúcsára.

Persze ilyenkor jön mindenki azzal, hogy "jó" családba született, sok pénze van, meg ilyenek. Véleményem szerint lényegtelen paraméterek. A mű sikeressége végső soron a közönség szimpátiájától függ. A dolog itt kezd érdekessé válni, mert ha ez így van, akkor az igazi nagy baj a közönséggel van.

(Sz. L. S.)

E

Valószínűleg sokak számára nem teljesen egyértelmű, hogyan is illeszthető be az alkotók életművébe ez a páratlan műalkotás, amely nem csak hazánkban, de külföldön is nagy port kavart. Nemcsak eklektikus, de polgárpukkasztó is. Mennyire van helye manapság a múzeumokban egy ilyen installációnak?

A térrel egyedi módon operáló alkotásokat a magyarországi múzeumok többsége nem képes befogadni. Erre egyrészt a technikai háttér hiánya ad magyarázatot, másrészt az, hogy maga a közönség is felkészületlen az efféle szobrászati, médiaművészeti és hangtechnikat is felhasználó műalkotásokkal kapcsolatban. Egy szabadtéri rendezvény sokkal jobb platform lehet a több dimenziós kivetítések számára, ami a közönségnek is kötetlenebb interakciót tesz lehetővé. Az alkotók merészet gondolva jutottak el odáig, hogy mindenképpen egy belső térbe kell helyezniük az általuk megálmodott installációt, ezzel is elősegítve a „tér a térben” érzet kialakulását a közönségben.

A csoport ezúttal sem csak a látványra helyezte a hangsúlyt, hiszen különböző szintetikus hangok is felcsendülnek miközben a különlegesen kialakított fekete teremben figyeljük a lézerekkel alkotott virtuális teret. A páratlan programozás, és az esztétikum olyan fokú találkozásának lehetünk szemtanúi, amit egy hamar nem felejtünk el. Ennek ellenére hiányérzetünk támadhat, hiszen a sok eltervezett dolog között az egyik legfontosabb variációról, a véletlenről elfeledkeztek. Kíváncsiak lennénk, hogy vajon mi történhet bent, hogyha az előre megalkotott algoritmusok felmondják a szolgálatot, és átveszi helyüket valami furcsa hiba, ami a gyors közbelépés hiánya miatt akár még új alkotást is teremthetne.

Ez azonban csak fikció, hiszen a gondosan berendezett tér-illúzió híre már külföldre is eljutott, így több angol és amerikai múzeum is jelezte, hogy örömmel látná vendégül az installációt akár hónapokra is. Technikai háttereiket pedig végre megmutathatnák a nagyközönség számára is egy ilyen nagy volumenű projekttel, amelyre méltán lehetünk büszkéek, hiszen ilyen technikai megoldásokkal korábban még sehol nem találkozhattunk a világon.

(P.V.)

F

A minap jártam az utcán, gondolataim ezerfelé cikáztak, nem figyeltem semmire, csak mentem, sétáltattam magamat a lábaimmal. Nem akartam belefolyni a város sodrásába, feljebb és feljebb akartam tudni gondolataimat, de az utcán a zene visszahúzott. Először nem tudtam honnan jön, észre sem vettem a félkarú óriást, ahogy hunyorog a nappal szemben.

Különleges hangzás, különleges atmoszféra, különleges üzenet. Először csak sejteni lehetett, hogy itt produkcióra számíthatunk. Aztán apró foszlányokban jelentek meg dallammotívumok, melyek az egész produkciót végig kísérték. Hangulatát nehéz lenne meghatározni. Egy lelket kivetítése inkább, mint a sok művésztől hallható darabfelmondás. Kompozíciót sem talál benne az ember, inkább mondja káosz-zenének, mintsem relaxnak. Pedig teljesen tonális és melodikus. A dallam szuggesztív, változatos, viszont a kíséret a sok félrezendített hangok miatt sokszor diszsonánssá, nehezen érthetővé válik, pedig csak figyelni kéne az Óriást. Ahogy együtt sír, együtt nevet, együtt él a zenével: azt játssza, ami benne van, ami bántja, ami boldogítja.

Az őszinteségével megbabonázott embereket akaratlanul is arra készíti, hogy odalépjenek, felvegyek a földön henyélő hangszerek közül egyet, majd ők is kommunikáljanak a hangokon keresztül. Eljuttassák azt a darabot, melyet szavakkal nem mernek, vagy nem lehet. Így lesz a káoszból egy rendszer. Mint ahogyan süt ki vihar után a nap. Minden egyszerű, világos és tiszta lesz. Kialakulnak párok, melyek a zenéjükben összhangot, egyensúlyt, vagy éppen tükröt találnak. Vitatkoznak, ölelkeznek játék közben. Harcolnak, huperegnek, élnek, átélnek, túlélnek.

S mikor már mindenki elaléltan, léleknyugodtan, de még érthetetlenül mered a másik tekintetére, a félkarú óriás, mint aki jól végezte dolgát, szeretettel, s hálával összepakolja hangszereit. Visszafordulva az álméltkodó közönségből lett művészekre, enyhe somolygással még odaveti: Gratulálok ösztönzenész cimboráim! Szép koncert volt!

Én pedig tovább sétáltatom a lábaimat egyszer a balt, egyszer a jobbat.

(D.V.)

G

Figyelmem szinte azonnal megragadt rajta. A hanyagság, A pazar lazaság, mellyel elterül az asztal felületén, egy normál ember számára felfoghatatlan.

Színe csodálatosan fehér. Oly' tiszta, hogy bűn a napfénymentes, homályos tanterembe tenni, ahol nem veri vissza büszkén a Nap kisugárzott részecskéit. Már a kinézete, a fizimiskája is magával ragad, viszont ha belegondolunk a szerepébe, a megfigyelő szinte elolvad, annyira zsenális. Képes életrekelteni egy másik tárgyat - mely a társa -, és együtt élnek le életüket, amíg valami hanyagság folytán szét nem választják őket. Egyik eltávozna az élők, működők sorából, és ezáltal a társa is használhatatlanná válna. Ez a jobbik eset, hiszen együtt dobnák el őket, élnének tovább boldogan a végtelen szemét óceánjában.

Ha rendkívül kritikus szemmel nézzük, felróható neki az a gondolat, hogy majdnem fél horogkereszt alakú. Biztos vagyok benne, hogy ez nem azért van, mert félig majdnem náci vagy mert kicsit, félig-meddig a napkultusz követője. Szimplán a hivatásából kifolyólag kapott ilyen formát az alkotótól.

E szöveg írása közben is volt szerencsém látni, ahogy kapcsolatba lép örök társával, szívmengető az összhang, melybe kerülnek. Csodálatos pillanatok tanúja voltam.

Számomra ez a dolog bizonyíték arra, hogy lehetsz bármilyen kicsi, tűnhetsz bármilyen mihasznának, tartozol valamihez és megvan a szereped a világ végtelen körforgásában.

(M.M.R.)

H

„Utánzás, vagy az eredeti ötlet mesteri továbbgondolása?” - ezt a kérdést teszi föl mindenki, aki kapcsolatba került a továbbiakban tárgyalt művel. Tulajdonképpen ez egy örök kérdés a műkritikusok és a művészetek között, hogy egy műtárgy jelentősége abban is megnyilvánulhat, miként biztosít forrásanyagot a jövőbeli alkotások generációinak? Az általunk megtekintett műtárgy esztétikája talán pont a forrásra való (pimasz) hivatkozásban rejlik. Itt érkeznénk el arra a pontra, mikor az alapanyagot biztosító mű alkotója elismerésnek, vagy épp ellenkezőleg, sértőnek tekinti hajdani munkájának ideológiai transzformációját. **De** nem ez képzi a mai értekezésünk fő szempontrendszerét.

A műalkotás rendkívül szellemes és frappáns. Mintha csak egy könnyed mozdulattal emelte volna le a kiinduló mű nyomasztó társadalomkritikáját. Ezzel a gesztussal talán kicsit ironikusan, de mégis sikerült beemelnie az alkotást a közélet alkalmazhatóságába. De vajon valóban észrevennénk-e, ha egy villamosmegállóban találkoznánk vele? Mint ahogy Martin Heidegger gondolkodott a műtárgyról, mint a megfigyelő létébe beemelt, eddig rejtve maradt valóságdarabról. Egy olyan dolog, ami eddig rejtve volt, de nem úgy mint az elromlott szerszám, mi csak akkor kerül figyelmünk (valóságunk) központjába, ha már nem látja el feladatát. Vajon ez a tárgy funkcióját leli a valóság amolyan „hétköznapi” szeletében? Képes lenne-e önálló individuumként létezni a galériát elhagyva? Talán igen, talán nem. Talán nem is ez a feladata.

Valahogy még így is ott van legbelül az a mély és olykor nyomasztó jelentés, ami talán csak egy pillanatra villan át elménken, mégis befúrja magát a képzeletünkbe. Majd tüskéként szakít félbe minket minden egyes alkalomkor, amikor megfeledkeznénk a mű kiindulópontjáról, az életről magáról.

(C.F.)